Viridis
Onderzoeksbureau
voor natuur en landschap

November 2024

Natuurtoets
Parallelweg Oost 12 te Culemborg

In opdracht van: SMAVO B.V.
Projectnummer: 2024-079

© 2023 Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, Culemborg

Ecologisch Adviesbureau Viridis bv
Randweg 30
4104 AC Culemborg
T [redacted]
E info@bureau-viridis.nl
W www.bureau-viridis.nl
KvK 110 557 87
Btwnr NL 820598215B01
IBAN NL46 TRIO 0198 4486 00

Tekst:
Veldonderzoek:
Foto's: [redacted]

Foto voorblad: Parallelweg Oost 12 te Culemborg

Projectnummer: 2024-079
Wijze van citeren: [redacted] 2024. Natuurtoets Parallelweg Oost 12 te Culemborg. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2024-079.

In opdracht van: SMAVO B.V.
Contactpersoon: [redacted]

Datum: 6-11-2024
Ondertekening: [redacted]
Paraaf: [redacted]

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau Viridis bv, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden, kaartmateriaal (Basis Registratie Topografie Kadaster 2021, tenzij anders wordt vermeld) inclusief getoonde begrenzingen of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezigheid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of bevestigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurisprudentie onderhevig. Ecologisch Adviesbureau Viridis is mede om die redenen lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische adviesbureaus. Hierdoor zijn wij zo goed mogelijk op de hoogte van de nieuwste ontwikkeling op het gebied van ecologie en wetgeving. Door de inzet van conform de wet ter zake kundige ecologen, waarborgen wij onze onderzoekskwaliteit. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

Inhoudsopgave

1 Aanleiding 3

1.1 Situatie 3

1.2 Beschrijving van het plangebied 3

1.3 Probleemstelling 3

1.4 Geldigheid onderzoek 3

2 Onderzoeksmethode 7

2.1 Literatuuronderzoek 7

2.2 Veldonderzoek 7

2.2.1 Vaatplanten 8

2.2.2 Vleermuizen 8

2.2.3 Grondgebonden zoogdiersoorten 9

2.2.4 Broedvogels 10

2.3 Analyse 10

3 Resultaten en effectenbeoordeling 11

3.1 Vaatplanten 11

3.2 Grondgebonden zoogdieren 11

3.3 Vleermuizen 11

3.4 Vogels 12

4 Conclusie en advies 14

4.1 Beantwoording onderzoeksvragen 14

4.2 Mitigerende maatregelen 14

4.2.1 Algemene maatregelen 14

4.2.2 Algemene broedvogels 15

4.2.3 Vleermuizen 15

4.3 Conclusie 16

5 Literatuurlijst 17

5.1 Literatuur 17

5.2 Websites 17

Bijlage A. Wettelijk kader 18

Bijlage B. Overzicht algemene vrijstellingen 29

Bijlage C. Nederlandse vleermuissoorten 30

Bijlage D. Ecologisch deskundige 31

Samenvatting

SMAVO B.V. heeft het voornemens om een nieuwe wijk aan te leggen bij de parallelweg Oost 12 in Culemborg. Dergelijke ingrepen kunnen negatieve effecten veroorzaken op ter plaatse voorkomende beschermde natuurwaarden. In dit kader heeft SMAVO B.V. aan Bureau Viridis gevraagd een soortgericht natuurtoets uit te voeren om de aan- of afwezigheid van beschermde soorten nader te bepalen.

Resultaten

Tijdens het onderzoek is de aanwezigheid van twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. De verblijfplaatsen bevinden zich allebei achter boeiborden van de zelfde loodsgebouw.

Tabel 1 | Overzicht van aanwezige soorten, functie, bescherming, overtreding, mitigatie en ontheffing Wet natuurbescherming

Soort	Functie	Verbodsartikelen	Overtreding	Mitigatie	Ontheffing
Gewone dwergvleermuis	Zomerverblijfplaats	Art. 11.46 Bal	Ja	Ja	Ja
Huismus	Rust-en foerageergebied	Art. 11.37 Bal	Nee	Nee	Nee
Algemene broedvogels	Broed- rust en foerageergebied	Art. 11.37 Bal	Mogelijk	Ja	Nee
Grondgebonden zoogdieren: egel…	Niet precies bekend	Art. 11.54 Bal	Nee	Ja: zorgplicht	Nee

Conclusie

Uit het onderzoek is gebleken dat gewone dwergvleermuis in het plangebied een of meerdere verblijfplaats(en) gebruikt. De voorgenomen werkzaamheden hebben negatieve effecten op deze soort, waarbij de verblijfplaatsen vernield kunnen worden en mogelijk dieren dood kunnen gaan. Daarom valt het project in de categorie flora- en fauna-activiteit en houdt een overtreding van Artikel 11.46, lid 1 a, b, en d, Bal van de Omgevingswet in. Voorafgaand aan de werkzaamheden moet er daarom een omgevingsvergunning aangevraagd worden.

1 Aanleiding

1.1 Situatie

SMAVO B.V. heeft het voornemens om een nieuwe wijk aan te leggen bij de parallelweg Oost 12 in Culemborg. Deze locatie bevindt zich in de kern van de stad dichtbij de trein station. Dergelijke ingrepen kunnen negatieve effecten veroorzaken op ter plaatse voorkomende beschermde natuurwaarden[1]. Mogelijk worden daarbij verbodsbepalingen van de Omgevingswet overtreden.

In December 2023 is in dit kader een verkennend natuurwaardenonderzoek (Quickscan) uitgevoerd door Bureau Viridis[2]. Uit dit onderzoek is gebleken dat er mogelijk beschermde soorten in het plangebied aanwezig zijn, met name, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, gierzwaluw, huismus en stijve wolfsmelk.

In dit kader heeft SMAVO B.V. aan Bureau Viridis opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar het voorkomen van de beschermde plant- en diersoorten die in het plangebied verwacht kunnen worden, middels een wettelijk verplichte natuurtoets. In Bijlage A vindt u meer informatie over de Wet natuurbescherming en overige relevante wetgeving.

1.2 Beschrijving van het plangebied

In het plangebied bevinden zich een aantal gebouwen, parkeerplaatsen, een grasland perceel en een vijver omgeven door een inheemse vegetatie (natuurlijke oevervegetatie en heggen met inheemse bomen en struiken). Verder is een deel van de vijver ook toegankelijk door een gazon pad en er ligt ook een klein moestuin op het perceel.
Aan de voorkant ligt een vrij oud woonhuis met drie verdiepingen. De muren zijn gemaakt van baksteen en het puntig dak is bedekt met traditionele dakpannen. Dit huis verkeert in vrij goede staat, maar op het dak zijn enkele dakpannen beschadigd of verschoven. Achter dit gebouw, aansluitend, liggen twee vrij oude loodsen. Deze zijn gemaakt van baksteen en hebben een vrijwel plat dak. Verder naar de achterkant is een derde loods. Deze is opgebouwd uit een houten paalsbalkensysteem met metalen muren en daken.

Het perceel met de vijver en de vegetatie eromheen valt in principe buiten de ingreep van de ingeplande werkzaamheden.

In Figuur 1.1 en Afbeelding 1.1 t/m 1.12 is een impressie van het plangebied en de directe omgeving te zien.

1.3 Probleemstelling

Om goed voorbereid te zijn op eventueel noodzakelijke maatregelen of een vergunning of ontheffingsaanvraag in het kader van de Omgevingswet geeft een Nader onderzoek naar beschermde soorten antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn in het plangebied beschermde soorten en/of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig?
- Ondervinden aanwezige beschermde soorten negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep en de benodigde werkzaamheden?
- Is het mogelijk om optredende negatieve effecten op beschermde soorten te mitigeren? Zo ja, op welke wijze dient dit te geschieden?
- Is het noodzakelijk een ontheffing van de Omgevingswet aan te vragen?

Voorliggend rapport geeft advies met betrekking tot de mogelijkheden om de geplande ruimtelijke ontwikkeling in overeenstemming met de Omgevingswet uit te voeren.

1.4 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. De bevoegde gezagen (provincies)

[1] Beschermde soorten: alle onder de Wet natuurbescherming beschermde soorten in de provincie Gelderland.

[2] [redacted], 2023. Quickscan Wet natuurbescherming Parallelweg Oost 12 te Culemborg. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2023-074.

44561588 0006

hanteren de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten: “Onderzoeksgegevens mogen maximaal drie jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn”. Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in paragraaf 1.1. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen leiden tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten en gebieden.

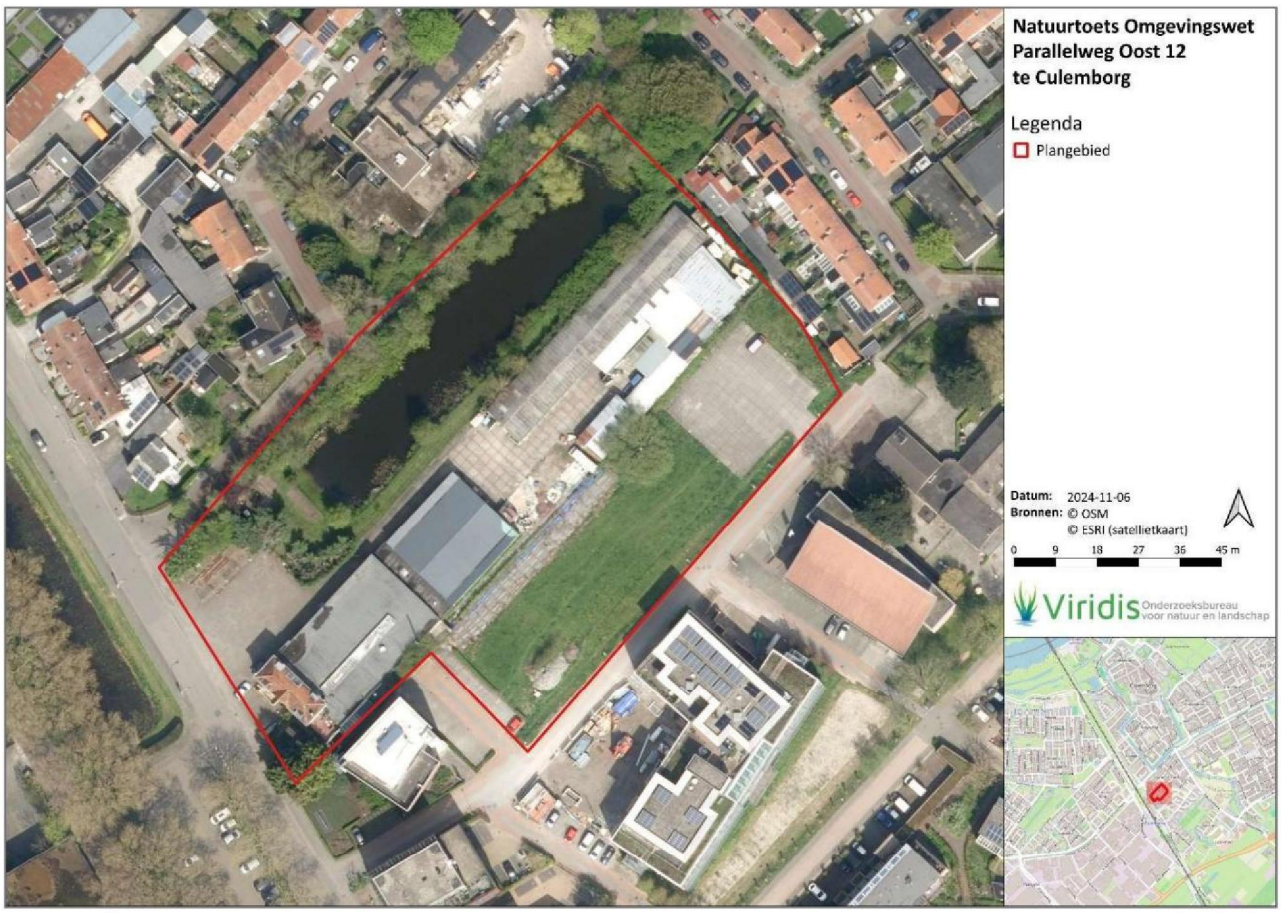

Figuur 1.1 | Overzicht en ligging van het plangebied.

Afbeelding 1.1 | Voorkant van het woonhuis.

Afbeelding 1.2 | Woonhuis en loods gebouw aan de voorkant van het terrein.

Afbeelding 1.3 | Achterkant van het woonhuis met schorsteen en dakkapel.

Afbeelding 1.4 | Tweede loods.

Afbeelding 1.5 | Achterkant van de tweede loods.

Afbeelding 1.6 | Voorkant van de derde loods.

Afbeelding 1.7 | Binnenkant van de derde loods.

Afbeelding 1.8 | Perceel grasland met een grote boswilg en braamstruweel met daarachter een parkeerplaats (foto van december 2023).

Afbeelding 1.9 | Perceel grasland in mei 2024 met veel bloemen (met o.a. veel groot streepzaad).

Afbeelding 1.10 |Aan de rechterkant van de eerste loods groeit een dicht struweel met gewone vlier en klimop,

Afbeelding 1.11 | Ruigte met veel Japanse duizendknoop langs het grasland perceel in december 2023.

Afbeelding 1.12 | De zelfde plek in mei 2024: de Japanse duizendknoop is waarschijnlijk bestreden worden en de grond is bedekt met een zeil.

2 Onderzoeksmethode

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen is een toetsing in het kader van de Omgevingswet uitgevoerd. Hiermee is de ecologische waarde van het plangebied door middel van een literatuuronderzoek en soortspecifieke inventarisaties onderzocht. Op deze manier wordt het voorkomen van beschermde soorten binnen de Omgevingswet bepaald. De gebruikte onderzoeksmethoden worden hieronder beschreven.

2.1 Literatuuronderzoek

Voor het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van bekende verspreidingsgegevens van beschermde soorten uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), verspreidingsatlassen van relevante soorten, het archief van Bureau Viridis en vrij beschikbare verspreidingsgegevens. Daarnaast is gebruik gemaakt van de resultaten van de Quickscan. De resultaten van het literatuuronderzoek hebben uitgewezen welke beschermde soorten in de omgeving van het plangebied verwacht kunnen worden. Tijdens het veldbezoek is speciale aandacht besteed aan het mogelijke voorkomen van deze soorten.

Naast het literatuuronderzoek heeft Ecologisch Adviesbureau Viridis soortspecifieke inventarisaties uitgevoerd naar de soorten die in de Quickscan naar voren zijn gekomen. Zo is tijdens het veldonderzoek het voorkomen van specifieke soorten van de soortgroepen vaatplanten, grondgebonden zoogdieren en vleermuizen onderzocht. De onderzoeksdata zijn per soort(groep) weergegeven in Tabel 2.1. Voor de steenmarter zijn geen specifieke onderzoeksdagen ingepland. Deze soort is op dezelfde nachten dan vleermuizen onderzocht.

Indien gedurende een onderzoek naar een specifieke soortgroep andere beschermde soorten zijn waargenomen, zijn deze soorten ook meegenomen in de resultaten. Alle waarnemingen zijn digitaal vastgelegd met behulp van de software WrnPro.

Behalve voor de steenmarter zijn de inventarisaties uitgevoerd conform de door het Netwerk Groene Bureaus (NGB) ontwikkelde inventarisatieprotocollen en kennisdocumenten van BIJ12 (2023 en 2024). Onderstaand volgt per soortgroep een uitleg betreffende de gebruikte methodiek.

2.2 Veldonderzoek

Tabel 2.1 | Onderzoeksdata en weersomstandigheden

Bezoekdata	Soort(groep)	Starttijd	Eindtijd	Temp (°C)	Windkracht (Bft)	Neerslag (mm)
14-05-2024	Huismus	10:30	11:30	22	3	geen
14-05-2024	Steenmarter: zolder bekijken in woonhuis	15:30	16:00	-	-	-
22-05-2024	Vleermuizen: zomer- en kraamverblijfplaatsen. Avond (eerste helft van plangebied)	21:20	23:20	18	1	geen
28-05-2024	Huismus	09:25	10:25	15	3	geen
04-06-2024	Huismus	09:00	09:45	13	3	geen
17-06-2024	Gierzwaluw	20:46	22:30	19	2	geen
17-06-2024	Vleermuizen: zomer- en kraamverblijfplaatsen. Avond (tweede helft van plangebied)	22:00	24:00	18	1	geen
04-07-2024	Stijve wolfsmelk	20:00	21:00	-	-	-
04-07-2024	Gierzwaluw	21:10	22:30	15	3	geen

44561588 0006

04-07-2024	Vleermuizen: zomer- en kraamverblijfpl. Avond	21:58	24:00	14	3	geen
15-07-2024	Gierzwaluw	21:05	22:30	20	3	geen
16-07-2024	Vleermuizen: zomer- en kraamverblijfpl. Ochtend	03:30	05:30	17	3	geen
15-08-2024	Stijve wolfsmelk	09:00	10:00	-	-	-
05-09-2024	Vleermuizen paar-verblijfpl.	21:35	23:35	24	2	geen
03-10-2024	Vleermuizen paar-verblijfpl.	20:27	22:27	10	2	geen

2.2.1 Vaatplanten

Het plangebied is op 04 juli en 15 augustus 2024 vlakdekkend geïnventariseerd op het voorkomen van de stijve wolfsmelk. Deze soort bloeit tussen juni en september. Het plangebied is lopend onderzocht. Indien andere beschermde soorten zijn aangetroffen, is de exacte groeiplaats van deze soorten ook ingevoerd. Indien waargenomen zijn bijzondere soorten zoals soorten van de rode lijst of zeldzame soorten eveneens ingevoerd.

2.2.2 Vleermuizen

Ecologie

Gedurende het jaar maken vleermuizen gebruik van verschillende verblijfplaatsen die verschillende functies vervullen. Vleermuizen hebben een vaste cyclus die gedurende het jaar wordt gevolgd, waarbij deze verblijfplaatsen afhankelijk van het moment in het jaar worden gebruikt. Afhankelijk van het weer houden vleermuizen van half oktober tot maart hun winterslaap in een winterverblijfplaats. Na de winterslaap verblijven vleermuizen vaak tijdelijk in kleine groepen in tussenverblijven. Vanaf mei verzamelen de vrouwtjes zich in kraamverblijfplaatsen en worden de jongen geboren en gezoogd. De mannen leven dan gezamenlijk of solitair in zomerverblijfplaatsen. De keuze van verblijfplaatsen is soortspecifiek. Sommige soorten, bijvoorbeeld de rosse vleermuis (Nyc*talus noctula*) en de watervleermuis (*Myotis daubentoni*), verblijven vaak in holten of spleten in bomen en achter loshangende schors. Andere soorten, zoals laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), verblijven bijna altijd in gebouwen. Een derde soort die (in Nederland) regelmatig in gebouwen wordt aangetroffen is de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*). Verblijfplaatsen in gebouwen kunnen onder andere gevonden worden achter gevelbetimmering, in spouwmuren, onder dakpannen, onder dakbeschot, achter boeiplanken en houten betimmeringen en in schoorstenen. In augustus, wanneer de jongen min of meer zelfstandig zijn, breekt de paartijd aan. De kraamkolonies vallen dan uiteen. Mannetjes van een aantal soorten bezetten tijdens de paartijd een paarverblijfplaats binnen een territorium, van waaruit ze vrouwtjes aantrekken om mee te paren. Hierbij maken ze gebruik van een paarroep. Afhankelijk van het weer zet dit door tot september of oktober, waarna vleermuizen weer naar hun winterverblijf vertrekken.

Onderzoeksmethode

Onderzoek naar (verblijfplaatsen van) vleermuizen is uitgevoerd volgens de richtlijnen van het vigerende Vleermuisprotocol (Netwerk Groene Bureaus, 2021). Bureau Viridis is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en hanteert de richtlijnen zoals beschreven in het protocol voor het uitvoeren van het onderzoek naar (verblijfplaatsen van) vleermuizen.

Het onderzoek naar vleermuizen heeft plaatsgevonden met behulp van een batdetector met geluidsopnameapparatuur (Pettersson D240 & M500-384). Indien een soort niet in het veld op naam gebracht kon worden, zijn digitale geluidsopnames gemaakt. Deze opnames zijn vervolgens met speciale computerprogrammatuur (BatSound v.4.1) gedetermineerd op soort. Daarnaast is tijdens het vleermuisonderzoek gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera (Pulsar Helion XP28). Deze camera registreert al kleine temperatuurverschillen (vanaf een halve graad) tussen verschillende objecten, waardoor de warmere vleermuizen makkelijk te onderscheiden zijn van de koelere lucht en omgeving.

Op basis van het vleermuisprotocol moet een gebied voldoende dekkend onderzocht worden. Als vuistregel voor een voldoende dekkend onderzoek in de kraam- en zomerperiode geldt het volgende: wanneer in de

44561588 0006

kritische periode van in- of uitvliegen meer dan een kwart van het plangebied niet valt te overzien of te beluisteren dient er een extra waarnemer te worden ingeschakeld (75% overzichtsregel). Voor elke extra waarnemer geldt dezelfde vuistregel, totdat het hele plangebied goed in beeld is. In de praktijk betekent dit dat het gehele plangebied in een ongeveer 10 minuten tijd onderzocht moet kunnen worden, waardoor het mogelijk is om in de kritische periode van in- en uitvliegen (± 30 minuten) elke locatie binnen het plangebied minimaal driemaal aan te doen (Limpens & Regelink, 2017). Dit betekent dat de onderzoeker niet aan één stuk door loopt, maar juist de tijd heeft om regelmatig stil te staan, waarbij meestal meerdere woningen overzien kunnen worden. Zodoende kunnen de meest veelbelovende plekken vaker dan drie keer worden aangedaan. Op deze manier kan een goed beeld worden gevormd van de verblijfplaatsen binnen een onderzoeksgebied.

Voor dit onderzoeksgebied zijn twee onderzoekers ingezet om aan het vleermuisprotocol te voldoen. Het eerste avondbezoek is opgesplitst in twee avonden omdat er maar een persoon per avond ingezet kon worden. In dit geval is voor elk avond de helft van het onderzoeksgebied geïnventariseerd.

Om gedurende het onderzoek de trefkans van verblijfplaatsen van vleermuizen te vergroten is er vanuit het vleermuisprotocol een optimale periode voorgeschreven die tussen twee veldbezoeken ligt. Vleermuizen wisselen vaak van verblijfplaatsen, wanneer er tussen twee veldbezoeken een langere periode zit is de kans dat je een verblijfplaats mist kleiner. Bij het onderzoek naar zomer-, kraam-, en paarverblijfplaatsen is de optimale tussenliggende periode 20 dagen.

Onderzoek naar verblijfplaatsen
Als aanvulling op het vleermuisprotocol is voorafgaand aan het vleermuisonderzoek het plangebied beoordeeld op geschiktheid voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Alle kleine openingen in gebouwen zoals stootvoegen, ruimte tussen boeiborden en muren en openingen tussen dakpannen zijn aanwijzingen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Er is gekeken of deze aanwezig zijn binnen het plangebied. Hierbij is ook gekeken naar eventuele sporen (o.a. keutels of vetvlekken) die op aanwezigheid van dieren kunnen wijzen. Op deze manier kan gerichter onderzoek worden gedaan met de batdetector.

Kraam- en zomerverblijfplaatsen
Het vleermuisonderzoek naar kraam- en zomerverblijfplaatsen in het plangebied heeft plaatsgevonden middels vier veldbezoeken (één ochtendbezoek en drie avondbezoeken) op 22 mei, 17 juni, 04 juli en 16 juli 2024. De avondbezoeken startten telkens kort voor zonsondergang en liepen door tot circa twee uur na zonsondergang. Het ochtendbezoek startte circa 2 uur voor zonsopkomst en liep door tot zonsopkomst. Onderzoek naar verblijfplaatsen heeft plaatsgevonden onder geschikte weersomstandigheden: avondtemperatuur > 13ºC, wind < 4 Bft, zie ook Tabel 2.1.

Paar- en winterverblijfplaatsen
Het vleermuisonderzoek naar paarverblijfplaatsen in het plangebied heeft plaatsgevonden middels twee bezoeken op 05 september en 3 oktober 2024. Vleermuizen zijn vroeg op de avond goed waar te nemen, waarbij de vleermuizen vanaf circa een uur na zonsondergang duidelijk hun paarroep laten horen. De onderzoeken startten een uur na zonsondergang tot circa één uur 's nachts. De weersomstandigheden waren geschikt voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek met een avondtemperatuur > 10°C en < 3 Bft, zie ook Tabel 2.1.

Tijdens de paarperiode zwermen vleermuizen ook rond middernacht bij plekken waar ze massaal kunnen overwinteren. De dieren vliegen gedurende enige tijd (half uur) rondom de openingen waarbij deze steeds even een opening aantikken en dan weer verder vliegen. Hierbij kunnen meerdere dieren door elkaar vliegen. Gebouwen die dienst doen als massawinterverblijfplaats zijn veelal grote en hogere gebouwen (ten opzichte van omgeving). Deze gebouwen kenmerken zich door een grote omvang (minimaal 20 meter hoog), massiviteit (20.000 tot 40.000 m³), een robuuste bouwstijl waarbij baksteen is gebruikt en de aanwezigheid van diepe, spleetvormige ruimten (bijv. spouwen, dilatatievoegen, holle vloerelementen etc.) (Korsten & Brekelmans, 2013). Aangezien er in het plangebied geen gebouwen of objecten aanwezig zijn die potentieel geschikt zijn als massawinterverblijfplaats is er geen onderzoek uitgevoerd naar het middernachtzwermen van vleermuizen.

2.2.3 Grondgebonden zoogdiersoorten
Steenmarter

44561588 0006

Voor deze soort bestaat geen landelijk herkend onderzoeksprotocol en de volgende onderzoeksmethode is gebaseerd op de ecologie van de soort. Aan- of afwezigheid kan worden aangetoond door middel van (minimaal) twee bezoeken tussen maart en augustus, met ten minste één bezoek in juni. Er wordt gelet op sporen (latrines, prooiresten, haren, prenten, etc.) en geur. Ook wordt 's avonds met behulp van een warmtebeeldcamera naar verplaatsende individuen gezocht. Dit onderzoek is uitgevoerd op dezelfde avonden wanneer ook vleermuizen worden onderzocht. Er is bijzonder goed opgelet of er dieren in de zolder van het woonhuis verblijven. In dit kader is er ook een bezoek gedaan in het gebouw om de zolder nader te bekijken. Hiervoor is een afspraak gemaakt met de beheerder en een inwoner van het huis.
Het was niet mogelijk om cameravallen veilig en strategisch op het terrein te plaatsen. De zolder van het woonhuis, het deel met de meest potentie voor een verblijfplaats van steenmarter, was niet toegankelijk tijdens het onderzoek.

Tijdens alle veldbezoeken is ook gelet op andere soorten grondgebonden zoogdieren. Ook vondsten van sporen, keutels en nestjes van zoogdieren zijn genoteerd.

2.2.4 Broedvogels

Nesten van alle vogels zijn beschermd gedurende de periode dat ze gebruikt worden. In de gebouwen van het plangebied zijn alleen twee soorten met jaarrond beschermde nesten verwacht en onderzocht met name huismus en gierzwaluw.

Huismus

Voor huismus geldt dat in de periode tussen 1 april en 15 mei twee ochtendbezoeken gedaan moeten worden, of 3 bezoeken in de periode 1 april t/m 20 juni. Voor deze onderzoeken geldt een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. Onderzoek naar huismus is uitgevoerd op 14 mei, 28 mei en 4 juni 2024 (zie Tabel 2.1). Huismussen worden tussen 1 à 2 uur na zonsopkomst tot ongeveer 11 uur onderzocht. De weersomstandigheden moeten gunstig genoeg zijn om de activiteit van de dieren niet te verstoren: geen regen of motregen, zwak wind (windsnelheid < 5 Bft) en niet te koud (temperatuur > 0 graden).

Gierzwaluw

Voor het inventariseren van gierzwaluw moeten in de periode tussen 1 juni en 15 juli drie avondbezoeken worden gedaan, waarbij de meest geschikt periode is 2 uur voor zonsondergang tot zonsondergang. Voor deze onderzoeken geldt een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. Onderzoek naar gierzwaluw is uitgevoerd op 17 juni, 04 en 15 juli 2024 (zie Tabel 2.1). De weersomstandigheden moeten gunstig genoeg zijn om de activiteit van de dieren niet te verstoren: geen regen of motregen en niet te hard wind (windsnelheid < 5 Bft).

2.3 Analyse

De uit het literatuuronderzoek en veldonderzoek verkregen verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn geanalyseerd om na te gaan of er bij de uitvoering van de werkzaamheden mogelijk verbodsbepalingen van de Omgevingswet worden overtreden. Als blijkt dat er mogelijk beschermde soorten voorkomen die negatieve effecten kunnen ondervinden van de plannen is dit beschreven. Wanneer mogelijk worden alternatieven aangeboden om negatieve effecten te voorkomen of te verzachten. Indien het voorkomen van de soorten en/of de negatieve effecten nader onderzoek behoeft wordt dit aangeven in de toetsing.

3 Resultaten en effectenbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuuronderzoek en veldonderzoek per soortgroep besproken. Daarbij is per soortgroep een effectenbeoordeling opgenomen waarin helder beschreven wordt of negatieve effecten op beschermde soorten te verwachten zijn en, indien van toepassing, of mitigerende maatregelen deze effecten kunnen voorkomen.

3.1 Vaatplanten

De resultaten van het onderzoek zijn negatief wat betreft de stijve wolfsmelk. Het gehele terrein is twee keer geheel doorgelopen om deze soort te zoeken.
Daarnaast zijn ook een aantal relevante soorten (voor het plangebied) genoteerd (zie tabel 3.1). Het perceel grasland en het klein stukje berm/grasland achter de parkeerplaats (in het noordoosten van het plangebied) waren kruidenrijk en vermoedelijk ooit ingezaaid met inheemse kruiden. In het bijzonder groeide daar veel groot streepzaad, een indicatieve soort voor kruidenrijke matig voedselrijke graslanden. In de klein moestuin bij de vijver is een algemene soort van wolfsmelk waargenomen (zie tabel 3.1). De plek waar in december 2023 veel Japanse duizendknoop met een ruigteachtige vegetatie aanwezig was, was dit jaar helemaal gemaaid waarschijnlijk om de Japanse duizendknoop te bestrijden. Daardoor groeide daar dit jaar bijna geen vegetatie.

Tabel 3.1:Geïnventariseerde relevante wilde planten in het plangebied.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	locatie
Centaurea jacea	Knoopkruid	grasland
Crepis biennis	Groot streepzaad	grasland
Epipactis helleborine	Brede wespenorchis	Braamstruweel /bosschage
Euphorbia heliscopia	Kroontjeskruid	moestuin/vijver
Fallopia japonica	Japanse duizendknoop	Ruigte
Jacobae vulgaris	Jakobskruiskruid	grasland
Lotus corniculatus	gewone rolklaver	grasland
Rhinanthus angustifolius	Grote ratelaar	grasland
Salix caprea	Boswilg	Braamstruweel /bosschage

Effectbeoordeling
Op basis van het veldonderzoek kan de aanwezigheid van stijve wolfsmelk en andere beschermde vaatplanten worden uitgesloten. Het is daarom uitgesloten dat de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten veroorzaken op beschermde vaatplanten.

3.2 Grondgebonden zoogdieren

Steenmarter
Het woonhuis is bezocht om te beoordelen of de zolder geschikt voor en bewoond is door de steenmarter. Dit woonhuis is verdeeld in meerdere woningen waaronder een aantal op de zolder. Bij een van de woning op zolder is het plafond vrij laag zodat er bovenop een ongebruikte ruimte tussen de woning en het dak ontstaat. Een huurder van deze woning gaf aan dat er geen geluid of geur die op de aanwezigheid van een steenmarter kan wijzen.
Tijdens de avondbezoeken zijn geen dieren vastgesteld ondanks het gebruik van een warmtebeeldcamera. Verder is er nog meerdere keren gezocht naar sporen van de steenmarter (keutels en latrines), maar deze zijn niet gevonden in het plangebied.

Overige soorten
Tijdens de avondbezoeken is de egel (*Erinaceus europaeus*) vastgesteld in het plangebied. Deze soort is gezien zich verplaatsend en foeragerend bij de vijver maar ook op het bebouwde terrein. De egel is door de provincie Gelderland vrijgesteld van de verbodsbepalingen van de Omgevingswet.

Effectbeoordeling
De werkzaamheden hebben geen negatieve effecten op beschermde grondgebonden dieren. In de uitvoeringsfase zijn mogelijke negatieve effecten op egel en andere algemene soorten niet uitgesloten. Voor deze soorten geldt de zorgplicht (zie hoofdstuk 4)

3.3 Vleermuizen

44561588 0006

Op basis van het literatuuronderzoek is het bekend dat in de directe omgeving van het plangebied vleermuizen verwacht kunnen worden. Bij het gebruik van het landschap door vleermuizen wordt onderscheid gemaakt in verblijfplaatsen, vliegroutes en foerageergebied.

Zomer- en kraam verblijfplaatsen

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn twee zomerverblijfplaatsen vastgelegd. Deze verblijfplaatsen bevinden zich in het eerste baksteen loods die achter het huis ligt. De dieren verbleven achter de groen geverfde boeiborden. Op vele plekken zijn deze boeiborden beschadigt en komen een beetje los van de muur waardoor vleermuizen makkelijk tussen in kunnen kruipen. Er zijn geen verblijfplaatsen in het woonhuis vastgesteld, hoewel er op het dak een paar verplaatste dakpannen aanwezig zijn.

Afbeelding 3.1: Boeiborden aan de zijkant van het eerste loods waar gewone dwergvleermuizen verblijven.

Foeragerende en passerende dieren

Er zijn weinig soorten waargenomen tijdens het onderzoek. Het merendeel van de waarnemingen betreft de gewone dwergvleermuis. Daarnaast is de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) een paar keer passerend waargenomen. In het plangebied wordt alleen het perceel met de vijver veel gebruikt door gewone dwergvleermuis als foerageergebied.

Paarverblijfplaatsen

Er zijn geen paarverblijfplaatsen waargenomen tijdens het onderzoek. Er was tijdens de avondbezoeken zeer weinig vleermuis activiteit en er is nooit een paarroep gehoord in het plangebied. Voor deze reden is er tijd besteed om in de omgeving naar baltsende vleermuizen te zoeken. Hiervoor zijn de straten Achter 't Zand en Vijverstraat een paar keer door gelopen. In de straat Achter 't Zand is de paarroep van de gewone dwergvleermuis waargenomen.

Effectbeoordeling

Het slopen van het eerste loods gebouw kan leiden tot het verlies van twee verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Daarbij kunnen ook dieren dood gaan tijdens de werkzaamheden. Dit is een overtreding van de Omgevingswet (Art. 11.46, Bal).

3.4 Vogels

Huismus

Huismussen zijn in het plangebied waargenomen maar er is geen aanwijzing op broedgevallen van deze soort. De waargenomen huismussen zijn nooit op de gebouwen gezien maar gebruikten regelmatig hagen en struwelen om te foerageren en om te rusten. Er zijn geen nesten van huismus in het plangebied vastgesteld tijdens het onderzoek.

Gierzwaluw

Er zijn geen nestlocaties van gierzwaluw vastgesteld op het woonhuis (enige geschikt gebouw in het plangebied voor deze soort). Ook zijn er geen gierende of laag vliegende individuen gezien in de omgeving. [redacted] leen zijn er regelmatig hoogvliegende gierzwaluwen waargenomen. De soort is een bekende broeder in delen van de stad Culemborg.

Overige soorten

Tijdens het onderzoek is een oud houtduifnest gevonden op een balk van de derde loods. Bij de vijver nest zeer waarschijnlijk het waterhoen (*Gallinula chloropus*). Verder zijn er ook daar ijsvogel (*Alcedo atthis*) en visdief (*Sterna hirundo*) waargenomen. De vijver speelt waarschijnlijk een rol als jachtgebied voor deze twee soorten.

Effectbeoordeling

Er zijn geen negatieve effecten op jaarrond beschermde nesten van huismus en gierzwaluw te verwachten vanwege het ontbreken ervan in het plangebied . In de gebouwen van het plangebied kunnen alleen algemene broedvogels verwacht kunnen worden. Rondom de vijver zijn er waarschijnlijk een aantal broedparen behorend tot algemene soorten zoals merel (*Turdus merula*), roodborst (*Erithacus rubecula*), winterkoning (*Troglodytes troglodytes*), pimpelmees (Parus caeruleus), en houtduif (*Columba palumbus*).

44561588 0006

Op het lokaal niveau speelt het perceel met de vijver mogelijk een belangrijke rol voor de avifauna.

Afbeelding 3.2: de vijver omgeven door vrij natuurlijke vegetatie biedt de meeste gelegenheden voor vogels om te nestelen.

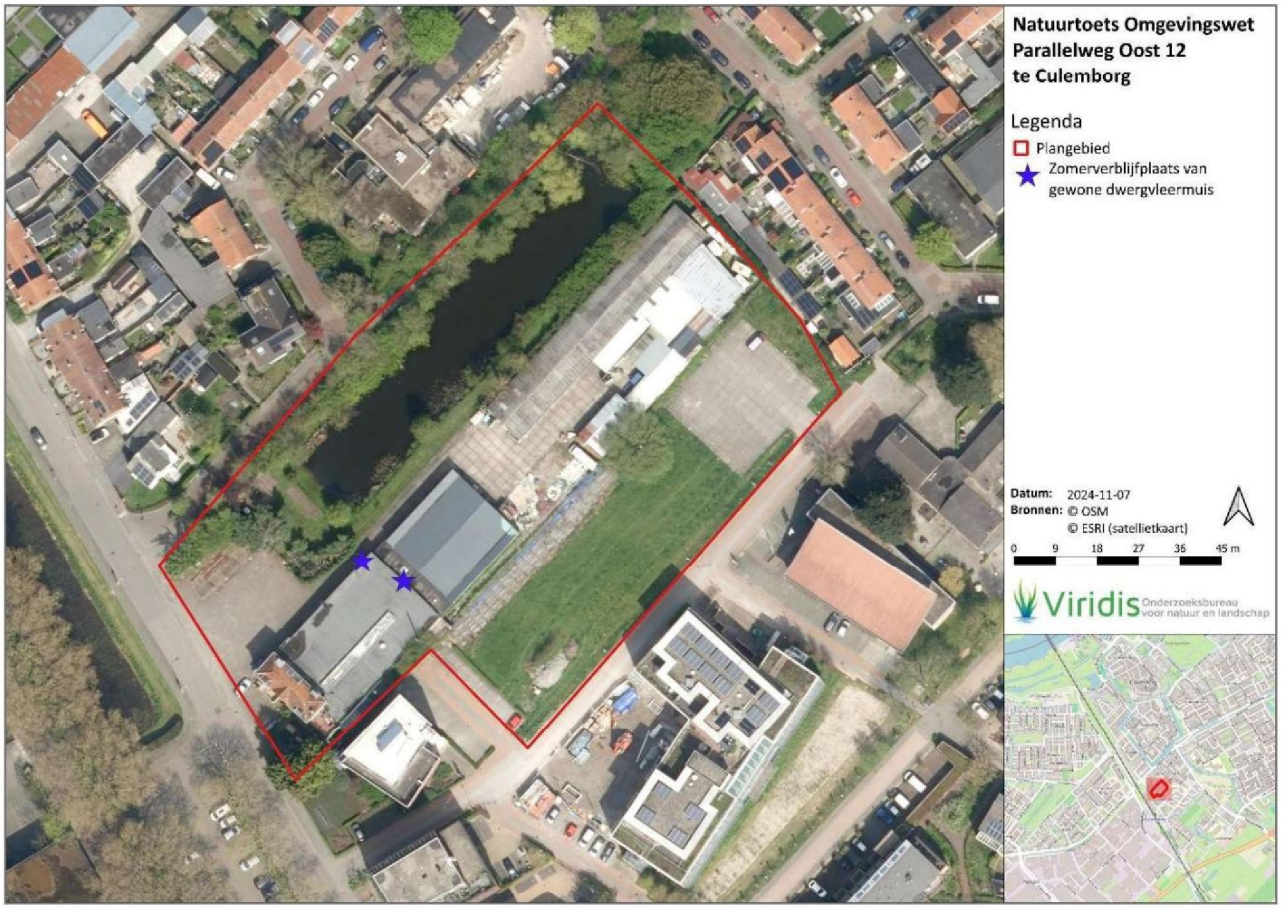

Figuur 1.1 | Resultaten van het nader onderzoek.

4 Conclusie en advies

4.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Om na te gaan of door de ruimtelijke ontwikkeling in het plangebied verbodsbepalingen van de Omgevingswet al dan niet overtreden worden, worden de onderzoeksvragen onderstaand beantwoord.

- Zijn in het plangebied beschermde soorten en/of verblijfplaatsen van deze soorten aanwezig of te verwachten?

Ja de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen is vastgesteld. Het betreft twee zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis.
Daarnaast is de huismus regelmatig aanwezig in een deel van het plangebied, maar er is geen broedlocatie vastgesteld.

- Ondervinden aanwezige beschermde soorten negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ingreep en de benodigde werkzaamheden?

Ja als de gebouwen worden gesloopt zullen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verloren gaan. Daarbij is het ook mogelijk dat aanwezige dieren dood gaan tijdens de werkzaamheden.
Voor de huismus zijn geen negatieve effecten te verwachten behalve het verlies van niet essentieel leefgebied.

- Is het mogelijk om optredende negatieve effecten op beschermde soorten te mitigeren? Zo ja, op welke wijze dient dit te geschieden?

Voordat de werkzaamheden kunnen beginnen moeten de gebouwen met verblijfplaatsen ongeschikt worden gemaakt voor vleermuizen. Dit kan door het dicht maken van alle gebruikte kieren en het plaatsen van zogenoemde "exclusion flaps" die de vleermuizen naar buiten laten gaan maar het terug keren onmogelijk maakt.

- Is het noodzakelijk een ontheffing van de Omgevingswet aan te vragen?

Ja het is noodzakelijk om een ontheffing van de Omgevingswet aan te vragen voor de gewone dwergvleermuis.

4.2 Mitigerende maatregelen

Onderstaand zijn per soort(groep) de voor het onderhavige project relevante (verbods-)artikelen genoemd. Daarbij is, indien mogelijk, beschreven met welke mitigerende maatregelen er invulling wordt gegeven aan het voorkomen en uitsluiten van negatieve effecten, en daarmee het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen van de Omgevingswet. Hierbij worden ook relevante maatregelen uit de Quickscan herhaald. Indien negatieve effecten niet voldoende kunnen worden voorkomen door mitigerende maatregelen moet een ontheffing aangevraagd worden. Mitigerende maatregelen voor deze soorten moeten worden uitgewerkt in een Activiteitenplan.

4.2.1 Algemene maatregelen

Als er beschermde soorten aanwezig zij waarvoor een ontheffing wordt verleend is het dan verplicht om de volgende maatregelen na te leven:

- De werkzaamheden dienen te worden begeleid door een ecologisch deskundige.
- Er moet een ecologisch werkprotocol worden opgesteld waarin alle te nemen maatregelen worden vastgelegd. Dit ecologisch werkprotocol moet op locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend zijn. Dit kan pas na afronding van alle onderzoeken en verkrijgen van een eventuele vergunning.
- Werkzaamheden moeten aantoonbaar conform dit protocol worden uitgevoerd.
- Mochten er zich gedurende de activiteit ten aanzien van beschermde soorten onvoorziene omstandigheden voordoen, dan wordt direct contact opgenomen met de ecologisch deskundige.

Zorgplicht

In de Omgevingswet is op twee verschillende manieren een zorgplicht uitgewerkt. De eerste behelst een algemene zorgplicht voor de fysieke leefomgeving (Artikel 1.6 Omgevingswet). Dit houdt in dat eenieder voldoende zorg voor de fysieke leefomgeving in acht neemt en doet wat redelijkerwijs van hem kan worden gevraagd om negatieve effecten te verminderen.

44561588 0006

Daarnaast geldt er een specifieke zorgplicht voor Rode-Lijstsoorten en soorten van bijlage II en V van de Habitatrichtlijn. Deze zorgplicht is opgenomen in artikel 11.27 van het Bal. Hierbij geldt eveneens dat de initiatiefnemer voldoende zorg dient te dragen voor het voorkomen of beperken van negatieve gevolgen op deze soorten en daarnaast ook hun habitat. Hierbij dient nagegaan te worden welke nadelige gevolgen optreden en dienen alle passende preventieve maatregelen getroffen te worden om nadelige gevolgen te voorkomen en wordt nagegaan of deze maatregelen het beoogde effect hebben.

Deze zorgverplichtingen gelden te allen tijde bij het uitvoeren van een activiteit, ongeacht of deze te typeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud en ongeacht of er beschermde soorten aanwezig zijn. Dit laatste wil dus zeggen dat ook als er geen beschermde soorten voorkomen de algemene zorgverplichting toch in acht genomen dient te worden. Hiervoor dienen algemene mitigerende maatregelen uitgevoerd te worden. Deze algemene mitigerende maatregelen zijn onderstaand beschreven.

- Werkzaamheden in het plangebied dienen met de minste schade voor aanwezige planten en dieren te worden uitgevoerd.
- Wees alert op dieren in het plangebied. Wacht tot dieren zelfstandig het gebied hebben verlaten.
- Werk vanuit het midden van het plangebied naar de rand, of werk langzaam in één werkrichting zodat verstoorde dieren de mogelijkheid hebben om het plangebied te verlaten. Draag er tevens zorg voor dat de richting waarin de dieren moeten vluchten voldoende beschutting of leefgebied biedt.
- Verlichting is alleen aan wanneer dat functioneel noodzakelijk is. De verlichting wordt voldoende afgeschermd en alleen op het werk gericht. Gebruik alleen verlichting met een naar beneden gerichte lichtbundel.
- Er dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van bestaande wegen en paden.

4.2.2 Algemene broedvogels

Veel broedvogels zijn opportunisten die weinig eisen stellen aan hun omgeving. Alle vogelnesten zijn beschermd als ze in gebruik zijn. Algemene broedvogels zijn niet standvastig, ze kunnen ieder jaar op een andere plek broeden en zijn weinig kieskeurig. Onderstaande maatregelen en aandachtspunten moeten in acht worden genomen ten aanzien van algemene broedvogels om een overtreding van artikel 11.37 van het Bal te voorkomen.

- Er kunnen in het plangebied algemene vogels tot broeden komen. Deze vogelnesten zijn uitsluitend beschermd gedurende de periode dat deze nesten in gebruik zijn, dat wil zeggen de broed- en nestperiode. De broedperiode loopt globaal van 15 maart tot 15 juli, maar ook broedgevallen buiten deze periode zijn beschermd;
- Het is niet mogelijk om een ontheffing te verkrijgen voor het verwijderen of verstoren van in gebruik zijnde nesten in de broed- en nestperiode. Voor verlaten nestplaatsen geldt dit niet;
- <u>Het is in dit kader sterk aan te bevelen om de werkzaamheden voor zover dat mogelijk is buiten de broedperiode om uit te voeren;</u>
- Indien dit niet mogelijk is, dient het plangebied voorafgaande aan het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor vogels om tot broeden te komen. Het plangebied dient dan tot aan de start van de werkzaamheden ongeschikt gehouden te worden voor de vestiging van broedvogels door vegetatie regelmatig kort te snoeien en geschikte broedplaatsen te voorkomen;
- Indien het niet mogelijk is om buiten de broedperiode te werken en/of het plangebied broedvrij te houden, dient het plangebied voorafgaande aan de werkzaamheden door een ecologisch deskundige (Bijlage D) gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedende vogels.
- Wanneer er geen vogels nestelen kan er begonnen worden met de ingreep. Bij aantreffen van een broedgeval in het plangebied wordt een rustzone afgezet door een ecologisch deskundige die met rust wordt gelaten tot de jongen zijn uitgevlogen. Er mogen geen werkzaamheden in de directe zone rond een nest plaatsvinden. De omvang van deze zone wordt door de begeleidend ecoloog bepaald. Eventueel kan er met schermen gewerkt worden die verstoring naar een broedgeval beperken.

4.2.3 Vleermuizen

Het mitigeren van negatieve effecten op vleermuizen bestaat uit twee onderdelen: 1. het voorkomen van het doden en verstoren van dieren, 2. het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen. Dit wordt volgens

44561588 0006

een vast stramien, conform de bestaande kennisdocumenten uitgevoerd.

Voorkomen van het doden en verstoren van vleermuizen

- Voorafgaand aan de werkzaamheden moeten de aanwezige verblijfplaatsen ongeschikt worden gemaakt; dit wordt gedaan door het plaatsen van 'exclusion flaps'.
- De exclusion flaps worden geplaatst in de minst gevoelige periode van vleermuizen tussen 1 april en 1 mei en/of tussen 15 augustus en 1 november.
- Er wordt door een ecologisch deskundige gecontroleerd of de gebouwen, na het plaatsen van de 'exclusion flaps', nog gebruikt worden door vleermuizen.
- Wanneer blijkt dat er nog vleermuizen gebruik maken van de gebouwen dan zal het hiervoor omschreven proces herhaald worden tot dat het gebouw vrijgegeven kan worden van vleermuizen.
- Na vrijgave kunnen de werkzaamheden starten.

Aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen

Voor elke verblijfplaats die verloren gaat moeten vier alternatieve aangeboden worden. Er zijn twee manieren om in een gebouw ruimte voor vleermuizen aan te bieden. Ten eerste is het mogelijk om kant en klare verblijfplaatsen te plaatsen zoals speciale hole inmetselstenen. Ten tweede zijn er ook soms mogelijkheden om aan vleermuizen toegang naar delen van het nieuwe gebouw te geven: bij voorbeeld toegang naar een spouwmuur, de achterkant van een boeibord of onder delen van de dakbedekking. In ieder geval moeten de nieuwe verblijfplaatsen in het ontwerp van het nieuwe gebouw mee genomen worden. Daarnaast dienen deze maatregelen te worden begeleid door een ecoloog.

4.3 Conclusie

Omdat negatieve effecten, ondanks het nemen van mitigerende maatregelen niet in alle gevallen geheel te voorkomen zijn door de aard van de werkzaamheden, is het aanvragen van een ontheffing van de Omgevingswet betreffende de soort gewone dwergvleermuis noodzakelijk.

5 Literatuurlijst

5.1 Literatuur

[redacted], 2023. Quickscan Wet natuurbescherming Parallelweg Oost 12 te Culemborg. Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2023-074.

BIJ12, 12 juli 2024. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis 2.0. Publicatienummer BIJ12-2017-004

BIJ, 12 juli 2023. Kennisdocument Gierzwaluw 2.0 Publicatienummer BIJ12-2017-6

BIJ12, 12 juli 2023. Kennisdocument Huismus 2.0 Publicatienummer BIJ12-2017-009

[redacted] en [redacted] 2010. De steenmarter. Zoogdiervereniging. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2021) Vleermuisprotocol maart 2021.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017).

5.2 Websites

Verspreidingsatlas planten
Via www.verspreidingsatlas.nl/planten

Bijlage A. Wettelijk kader

Omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Deze nieuwe wet brengt alle regelgeving over ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water samen in 1 wettelijk stelsel en vormt daarmee de basis voor een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving. Binnen de wet wordt gezocht naar een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. Het doel van de wet is minder regels, een samenhangende benadering van de leefomgeving, ruimte voor lokaal maatwerk en betere en snellere besluitvorming. De Omgevingswet (Ow) doet dit aan de hand van vier Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB), dit zijn:

- het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
- het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)
- het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)
- het Omgevingsbesluit (Ob)

Naast deze vier AMvB's is er nog de Omgevingsregeling (Or), waarin alle technische en administratieve details van de andere regelgeving zijn vastgelegd.

Kader 1 | Fysieke leefomgeving

De fysieke leefomgeving omvat naast natuur en landschappen ook alle bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, cultureel erfgoed en werelderfgoed in Nederland.

Binnen de Omgevingswet zijn de beschermingsregimes die voorheen onder de Wet natuurbescherming vielen voor Natura 2000-gebieden, soortbescherming en houtopstanden opgenomen, waardoor de wet voorziet in een implementatie van de Europese natuurbeschermingsrichtlijnen.

Naast bovenstaande beschermingsregimes bestaat in Nederland het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wat is geregeld in het Bkl. De beleidsuitwerking van het NNN vindt plaats in de omgevingsverordening die opgesteld wordt door de provincie.

Zorgplicht

In de Omgevingswet is in artikel 1.6 en 1.7 een zorgplicht opgenomen voor onze fysieke leefomgeving. Deze zorgplichtbepaling houdt in dat iedereen die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten (aanzienlijke) nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt op de fysieke leefomgeving verplicht is om maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen of wanneer de gevolgen niet kunnen worden voorkomen deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Als gevolgen onvoldoende kunnen worden beperkt dan moet de initiatiefnemer de betreffende activiteit achterwege laten.

Voor activiteiten die betrekking hebben op alle Natura 2000-gebieden en/of bijzondere nationale natuurgebieden ('Natura 2000 activiteit') en activiteiten die betrekking hebben op in het wild levende dieren en planten mét en zonder beschermstatus ('flora- en fauna-activiteit') is daarnaast eveneens een specifieke zorgplicht van kracht die aanvullende verplichtingen oplegt aan iedereen die een dergelijke activiteit uitvoert. De specifieke zorgplichtbepaling is per afdeling opgenomen in het Bal.

Kader 2 | Redelijkheid in de Omgevingswet

In de zorgplichtbepaling is o.a. opgenomen dat een initiatiefnemer die een activiteit uitvoert en *'redelijkerwijs'* weet of kan vermoeden dat die activiteit schadelijke gevolgen veroorzaakt, maatregelen neemt om schade te voorkomen of de handeling nalaat voor zover dit *'redelijkerwijs'* van diegene kan worden gevraagd.

Onder *'redelijkerwijs'* kan datgene worden verstaan dat fysisch qua resultaat mogelijk is, maar ook dat wat van diegene die de schade veroorzaakt kan worden gevergd. Hierbij kan gedacht worden aan financiële, ruimtelijke en planningstechnische aspecten.

44561588 0006

Specifieke zorgplicht Natura 2000 (artikel 11.6 Bal)

Wanneer iemand[3] een activiteit uitvoert die nadelige gevolgen kan hebben op Natura 2000 gebieden of bijzondere nationale natuurgebieden dan is diegene aanvullend op de algemene zorgplichtbepalingen eveneens verplicht om voorafgaand aan uitvoer een studie uit te (laten) voeren naar mogelijke verslechterende of significant verstorende effecten van de activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Wanneer dergelijke gevolgen niet kunnen worden uitgesloten moeten passende preventieve maatregelen genomen worden om de effecten te voorkomen en wordt tijdens en na het verrichten van de activiteit nagegaan of de maatregelen het beoogde effect hebben. Indien dit niet het geval is moet de activiteit worden gestaakt en moeten passende herstelmaatregelen worden uitgevoerd.

Specifieke zorgplicht Flora- en fauna-activiteit (artikel 11.27 Bal)

Wanneer iemand een activiteit uitvoert die nadelige gevolgen kan veroorzaken op beschermde en niet-beschermde soorten[4] en voor die soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats spreekt de wet over een 'flora- en fauna-activiteit'. In deze situatie is diegene die de activiteit initieert verplicht voorafgaand aan het uitvoeren van die activiteit na te gaan of er op de locatie van de activiteit of in de nabijheid daarvan aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van de soorten. Naast de wettelijk beschermde soorten genoemd heeft deze soortbescherming ook betrekking op dieren en planten genoemd in de rode lijsten en in bijlagen II en V van de Habitatrichtlijn.

Als nadelige gevolgen op mogelijk aanwezige soorten voorafgaand niet kunnen worden uitgesloten dan moet worden onderzocht welke gevolgen de activiteit heeft en moeten passende preventieve maatregelen worden getroffen om de effecten te voorkomen. Ook wordt tijdens en na het verrichten van de activiteit nagegaan of de maatregelen het beoogde effect hebben. Indien dit niet het geval is moet de activiteit worden gestaakt en moeten passende herstelmaatregelen worden getroffen. Het onderzoek naar de effecten heeft betrekking op de betreffende dieren van die soorten, maar ook hun nesten, foerageerplaatsen, voortplantingsplaatsen, rustplaatsen en eieren, of voor planten van die soorten.

Natura 2000-gebieden

De wetgeving met betrekking tot Natura 2000-gebieden is vastgelegd in Hoofdstuk 11, Afdeling 11.1 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Natura 2000 is de overkoepelende naam voor gebieden die op Europees niveau worden beschermd vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Vanuit deze richtlijnen worden specifieke diersoorten en hun habitat beschermd om de biodiversiteit te behouden, te herstellen of uit te breiden.

Het ondernemen van projecten, plannen of activiteiten in en in de omgeving van een Natura 2000-gebied kan mogelijkerwijs leiden tot (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Indien het niet mogelijk is om negatieve effecten op voorhand uit te sluiten, dan is er mogelijk sprake van een noodzakelijke aanvraag van een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit en dient een Habitattoets uitgevoerd te worden. In een Habitattoets worden de projecten, plannen of activiteiten getoetst op hun invloed op de instandhoudingsdoelstellingen en/of (onder bepaalde voorwaarden) toestemming voor de uitvoering kan worden verleend. Deze toetsing kan bestaan uit drie onderdelen;

- Voortoets;
- Passende Beoordeling;
- ADC-toets.

Voortoets

Middels de Voortoets (artikel 11.6 Bal) wordt onderzocht of de ingrepen (significant) negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen binnen de Natura 2000-gebieden. De Voortoets bestaat uit een beschrijving van het plan of project, de te verwachten effecten binnen en buiten het Natura 2000-gebied, en een analyse of daarbij (mogelijkerwijs) sprake is van significante effecten. In deze analyse mogen mitigerende en compenserende maatregelen niet meegenomen worden (*zie Kader 3, Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen*). Indien niet kan worden uitgesloten dat er significante gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen

[3] een rechtspersoon of natuurlijke persoon die een activiteit of ingreep wil uitvoeren

[4] Soorten van de rode lijsten en Bijlagen II en V van de Habitatrichtlijn

44561588 0006

optreden moet een Passende Beoordeling worden opgesteld. Indien er zeker geen significant negatief effect is te verwachten dan is er geen omgevingsvergunning nodig, bij het indienen van een aanvraag wordt er een besluit tot afwijzing genomen door het bevoegd gezag.

Kader 3 | Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Preventieve maatregelen zijn maatregelen die worden genomen voordat schadelijke gevolgen die mogelijk uit een activiteit voort kunnen komen op kunnen treden. Deze maatregelen hebben betrekking op zowel het individu als de populatie. Preventieve maatregelen voorkomen het overtreden van verbodsartikelen.

Mitigerende maatregelen zijn maatregelen die schadelijke gevolgen die rechtstreeks uit een activiteit voortvloeien verminderen of verzachten. Het doel van mitigerende maatregelen is het behoud van de ecologische functionaliteit van een gebied tijdens en na uitvoer van de activiteit. De maatregelen hebben vaak betrekking op het individu.

Herstelmaatregelen zijn maatregelen die de schadelijke gevolgen die uit een activiteit voortvloeien compenseren op een andere locatie of – na uitvoering van de werkzaamheden – op dezelfde locatie en daarmee de staat van instandhouding van soorten en habitats waarborgen. Herstelmaatregelen hebben vaak betrekking op populaties en leefgebieden.

Passende beoordeling

Indien uit de Voortoets blijkt dat er een kans is op een significant negatief effect, dan is er sprake van een 'Natura 2000-activiteit' en dient er een Passende Beoordeling uitgevoerd te worden (projecten: artikel 16.53, lid c Ow en artikel 8.74b Bkl/ plannen: artikel 16.53, lid c Ow en 10.24, lid 1 Bkl). Tijdens het vaststellen van de mogelijk negatieve effecten mogen mitigerende maatregelen wél meegewogen worden in de beoordeling, compenserende maatregelen niet. Indien uit deze toetsing blijkt dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aangetast worden kan een omgevingsvergunning worden verleend en kan het plan vastgesteld worden. Blijkt er echter dat er werkelijk sprake is van mogelijk significante effecten dan wordt een vergunning alleen afgegeven indien er geen **A**lternatieven zijn, er **D**wingende redenen van groot openbaar belang zijn en er **C**ompensatie plaatsvindt: de *ADC-toets*.

ADC-toets

Als negatieve effecten niet uit te sluiten zijn, kan het plan alleen vastgesteld en vergund worden indien wordt voldaan aan de voorwaarden uit de ADC-toets (projecten: artikel 8.74b, lid 2 en 3 Bkl/ plannen: artikel 10.24, lid 2 en 3). Deze voorwaarden zijn:

a. Er zijn geen alternatieve oplossingen;
b. Het project wordt uitgevoerd onder dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard;
c. Er worden compenserende maatregelen getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft.

Soortbescherming

Afdeling 11.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving gaat over activiteiten met betrekking tot dieren of planten in het wild, dit wordt ook wel de passieve soortbescherming genoemd. In het kort bestaat dit deel uit drie aparte beschermingsregimes: 1) Vogelrichtlijn; 2) Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn en; 3) Andere soorten (nationaal). Voor deze drie beschermingsregimes gelden verschillende verbodsbepalingen (*zie kader 4, Opzettelijkheid en Kader 5, Verstoring en vernietiging door verstoring*) en wettelijke belangen voor een Omgevingsvergunning.

Vogelrichtlijn (artikel 11.37, lid 1 Bal)

Voor van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn gelden de volgende verbodsbepalingen:

a. opzettelijk doden en vangen van vogels;
b. opzettelijk vernielen van nesten, rustplaatsen en eieren;
c. eieren rapen en onder zich hebben;
d. opzettelijk verstoren van vogels;

Het verbod op het opzettelijk storen van vogels onder lid 1d is niet van toepassing indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de gunstige staat van instandhouding van de populatie.

Een omgevingsvergunning voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 11.37 Bal kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de aanvraag (*zie "Omgevingsvergunning, gedragscode of vrijstelling"*) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 8.74j, lid1b Bkl:

1° in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
2° in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
3° ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
4° ter bescherming van flora en fauna;
5° voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten;
6° het selectief vangen, onder zich hebben of verstandig gebruik van bepaalde vogels.

Kader 4 | Opzettelijkheid in de Omgevingswet

Een situatie waarbij iemand een handeling verricht waarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaard wordt dat deze gedraging leidt tot overtreding van een verbod, ook als een kwade intentie ontbreekt.

Habitatrichtlijn (artikel 11.46, lid 1 Bal)

Voor in het wild levende dieren van soorten, genoemd in de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern of het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, gelden de volgende verbodsbepalingen:

a. opzettelijk doden en vangen;
b. opzettelijk verstoren;
c. opzettelijk vernielen of rapen eieren;
d. opzettelijk beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen;
e. opzettelijk plukken of vernielen van planten.

Een omgevingsvergunning voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 11.46 Bal kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de aanvraag (*zie "Omgevingsvergunning, gedragscode of vrijstelling"*) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 8.74k Bkl:

1° ter bescherming van flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats;
2° ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij, wateren of andere vormen van eigendom;
3° in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
4° voor onderzoek of onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten of de daartoe benodigde kweek;
5° op selectieve wijze een aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben.

Kader 5 | Verstoring en vernietiging door verstoring

Ecologische verstoring
In ecologisch opzicht is verstoring een verandering door het toedoen van mensen in hoe een dier gebruik kan maken van essentiële hulpbronnen. Het kan hierbij ook gaan om een verandering in de perceptie van het dier. Dit betreft voornamelijk de toegang tot voedselbronnen en nest- of verblijfplaatsen (Gill, 2007). Dit is vaak een tijdelijke verstoring van individuen, wat soms ook kan leiden tot negatieve effecten op populatieniveau (Bejder et al. 2009).

Juridische verstoring
Verstoring is in juridisch opzicht een relatief begrip. Sommige verstorende handelingen zijn per definitie tijdelijk, de hierdoor optredende verstoring is dus hooguit tijdelijk en kortdurend. Niet elke (tijdelijke) verstoring is een verstoring in de zin van de wet. Uit jurisprudentie[5] kan worden afgeleid dat een (tijdelijke) verstoring, waarbij dieren zich (tijdelijk) aan een veranderde leefomgeving moeten aanpassen, niet leidt tot een opzettelijke verstoring in het kader van de Omgevingswet.

Wanneer verstoring leidt tot vernietiging
Wanneer een verstoring van dusdanige duur of intensiteit is kan het voorkomen dat dieren hun nest of verblijfplaats permanent verlaten. In deze gevallen is er juridisch sprake van het vernietigen van een nest of verblijfplaats en worden verbodsbepalingen van de Omgevingswet overtreden.

[5] ECLI:NL: RVS:2012:BY2464
ECLI:NL: RVS:2013:BZ8442
ECLI:NL: RVS: 2017:2087
ECLI:NL: RBOVE: 2017:3089
ECLI:NL: RVS: 2018:12
ECLI:NL: RBNHO: 2018:1811
ECLI:NL: RBNHO: 2018:1810

44561588 0006

Andere soorten (artikel 11.54, lid 1 Bal)

Dit verbod geldt voor nationale soorten die zijn vastgelegd in Bijlage IX behorend bij het Besluit activiteiten leefomgeving. Voor deze soorten gelden de volgende verbodsbepalingen:

a. Het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de Bijlage IX, onderdeel A.
b. Het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren bedoeld onder a, en
c. Het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen Voor vaatplanten van vaatplanten van de soorten, genoemd in de Bijlage IX, onderdeel B.

Een omgevingsvergunning voor het overtreden van de verbodsbepalingen van artikel 11.54 Bal kan alleen verleend worden als voldaan wordt aan de criteria van de aanvraag (*zie "Omgevingsvergunning, gedragscode of vrijstelling"*) en één of meer van de onderstaande wettelijke belangen uit artikel 8.74l, lid b:

1° ter bescherming van de wilde flora of fauna en instandhouding van natuurlijke habitats;
2° ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij, wateren of andere vormen van eigendom;
3° in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
4° voor onderzoek of onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten of de daartoe benodigde kweek;
5° op selectieve wijze een aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben.
6° in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, inclusief het gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
7° ter voorkoming van schade of overlast, inclusief schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
8° voor het beperken van de omvang van de populatie van in het wild levende dieren, in verband met veelvuldig veroorzaakte schade of de maximale draagkracht van het gebied;
9° voor het voorkomen of bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
10° in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
11° in het kader van het bestendig beheer of onderhoud van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, luchthavens, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
12° in het kader van het bestendig beheren of onderhouden van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied; of
13° in het algemeen belang.

Actieve soortbescherming

Naast de passieve soortbescherming zijn provincies wettelijk verplicht om habitats en soorten te beschermen middels Provinciale taken voor de fysieke leefomgeving (artikel 2.18 Ow) en de Actieve soortbescherming (artikel 3.57 Bkl). In het kader van deze actieve bescherming moeten de provincies maatregelen nemen voor het beschermen, instandhouden of herstellen van biotopen en leefgebieden alsmede de in het wild voorkomende plant en diersoorten. In dit kader kunnen zij bijvoorbeeld besluiten de lijst met beschermde soorten uit te breiden en/of gebieden aan te wijzen waarvoor een extra inspanning nodig is om de staat van instandhouding van populaties te behouden of te herstellen. Voor de actieve soortbescherming is afstemming met andere provincies noodzakelijk zodat nationale doelstellingen kunnen worden bereikt.

Vogellijst

Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd in het kader van de Vogelrichtlijn (artikel 11.37 Bal). De nesten van vogels zijn beschermd als ze door de vogels in gebruik zijn, zowel in als buiten de gangbare broedperiode (15 maart tot 15 juli). De meeste vogels maken elk jaar een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. De nesten van deze vogelsoorten zijn jaarrond beschermd waardoor de verbodsbepalingen van artikel 11.37 Bal het gehele jaar van toepassing zijn (*zie Kader 6, Jaarrond beschermde vogelnesten en Tabel 2*). De wetgever verstaat onder verblijfplaatsen

44561588 0006

van vogels ook nesten en holtes waar de vogels ook buiten de broedtijd regelmatig verblijven alsmede essentiële rustlocaties.

Uitzetten dieren

Voor de soorten die vallen onder de beschermingsregimes van artikelen 11.37, 11.46 en 11.54 Bal geldt dat er vergunning kan worden verleend voor het overtreden van de verbodsbepaling "vangen". Dit kan noodzakelijk zijn wanneer voor een bepaalde ingreep de aanwezige beschermde soorten uit het plangebied verwijderd moeten worden teneinde het doden of verwonden van de soorten te voorkomen. Wanneer de soorten buiten het betreffende aaneengesloten leefgebied uitgezet worden zal mogelijk ook een omgevingsvergunning aangevraagd moeten worden voor artikel 11.61, lid 1 Bal: het verbod om zonder omgevingsvergunning dieren of eieren van dieren uit te zetten. Wanneer er sprake is van een verplaatsing op korte afstand binnen het leefgebied van de betreffende soort dan is het aanvragen van een vergunning niet noodzakelijk.

Beschermde houtopstanden

Het onderdeel Houtopstanden is beschreven in Afdeling 11.3 van het Bal. In artikel 11.111 Bal zijn de bepalingen met betrekking tot het vellen van houtopstanden en het herbeplanten van grond na het vellen van houtopstanden opgenomen. Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder dit tenminste vier weken maar niet eerder dan een jaar voor de kap te melden bij het bevoegd gezag.

Een houtopstand wordt in de wet gedefinieerd als een zelfstandige eenheid van bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, dezelfde grond binnen drie jaar moet worden herbeplant. Wanneer de herbeplanting na 3 jaar niet succesvol is moet de beplanting die niet is aangeslagen vervangen worden.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn niet van toepassing op

- houtopstanden die een totale oppervlakte hebben van minder dan 1000 vierkante meter;
- rijbeplantingen die bestaan uit 20 of minder bomen;
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruit, noten of vruchtbomen;
- windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen bedoeld om te dienen als kerstbomen;
- kweekgoed;
- beplantingen van wilgen of populieren langs (water-)wegen of in een enkele rij geplant langs landbouwgronden;
- het dunnen van een houtopstand ter bevordering van de overblijvende houtopstand;
- Beplantingen bestaande uit populieren, wilgen, essen of elzen die zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa.
- op houtopstanden die binnen de bebouwingscontour houtkap vallen.

De provincie kan maatwerkregels opstellen ten aanzien van de meldingsplicht en de plicht tot herbeplanting. Alle provincies hebben verordeningen vastgesteld waarin is geregeld hoe een kapmelding moet worden ingediend, waaraan herbeplanting moet voldoen en wanneer middels een maatwerkvoorschrift van de herbeplantingsplicht kan worden afgeweken. Sommige provincies hebben ook beleidsregels vastgesteld waarin bijvoorbeeld is aangegeven wanneer een kapverbod wordt opgelegd.
De Omgevingswet beschermt geen houtopstanden binnen de bebouwingscontour houtkap. Waar de grens van deze contour ligt wordt door de gemeente vastgelegd in het omgevingsplan. Binnen de bebouwingscontour houtkap geldt meestal een kapverbod op grond van de algemene plaatselijke verordening (APV) of een gemeentelijke bomenverordening. Daarnaast kunnen gemeenten ook regels stellen voor bomen buiten de bebouwde kom, bijvoorbeeld in een bestemmingsplan

Vergunning, gedragscode of vrijstelling

Het is mogelijk om een omgevingsvergunning aan te vragen voor een flora- en fauna-activiteit waarbij verbodsartikelen worden overtreden met betrekking tot beschermde soorten. Er kan alleen een vergunning verleend worden als er aan drie criteria is voldaan:

- 5.1.2e geen alternatieve bevredigende oplossing mogelijk;
- Er moet sprake zijn van een wettelijk belang behorend bij het artikel dat overtreden wordt;

44561588 0006

- Er mag geen afbreuk aan de staat van instandhouding van de populatie plaatsvinden.

Gedragscode

Het is niet altijd nodig om een omgevingsvergunning aan te vragen wanneer er gevolgen voor beschermde planten- en diersoorten optreden. Er zijn verschillende soorten vrijstellingen van de verboden voor beschermde soorten mogelijk onder de Omgevingswet. Er hoeft geen vergunning aangevraagd te worden indien strikt en aantoonbaar gewerkt wordt volgens een door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit goedgekeurde gedragscode (Artikel 11.45, 11.53 en 11.59 Bal). Een gedragscode geeft aan op welke wijze een initiatiefnemer flora- en fauna-activiteiten of activiteiten met betrekking tot houtopstanden uit kan voeren zonder negatieve effecten op (beschermde) soorten of natuurwaarden. Bij de uitvoer van flora- en fauna-activiteiten waarbij er gebruikt gemaakt wordt van een gedragscode geldt een meldingsplicht bij de provincie waar de werkzaamheden uitgevoerd worden. Op de website van RVO is een overzicht van alle goedgekeurde gedragscodes te vinden.

Alle onder de Wet natuurbescherming goedgekeurde gedragscodes blijven geldig onder de Omgevingswet en zullen t.z.t. worden omgezet zodat ze voldoen aan de beleidseisen van de Omgevingswet.

Vrijstelling

Naast de gedragscode is ook een vrijstelling van de vergunningsplicht mogelijk onder een programma of omgevingsverordening. Ook in de omgevingsregeling (Or) staan vrijstellingen vermeld. Onder bepaalde voorwaarden hoeft voor de uitvoer van bepaalde activiteiten dan geen omgevingsvergunning aangevraagd te worden.

Een programma wordt vastgesteld door een gemeente, waterschap, provincie of het Rijk, samen met het gezag dat normaliter de omgevingsvergunning voor de betreffende flora en fauna activiteit zou verlenen.
Een vrijstelling onder een programma kan betrekking hebben op:

- De inrichting, gebruik, beheer en instandhouding van een Natura 2000-gebied.
- Het verminderen van de belasting die schadelijke factoren hebben op Natura 2000-gebieden.
- Het versterken van populaties, habitats van soorten of het ontwikkelen of beschermen van natuurlijke habitats zowel binnen als buiten Natura 2000 (bijvoorbeeld een soortenmanagementplan).

De omgevingsverordening wordt vastgesteld door provincies en bevat alle regels voor de fysieke leefomgeving. Een omgevingsverordening kan bijvoorbeeld een vrijstelling bevatten voor schade of overlast veroorzakende dieren die niet in de omgevingsregeling vermeld staan.

De omgevingsregeling bevat de regels voor het bestrijden van een aantal specifieke schadeveroorzakende soorten door grondgebruikers die niet opgenomen zijn in de omgevingsverordening. Daarnaast is in deze regeling een vrijstelling (artikel 4.31 Or) opgenomen om zonder omgevingsvergunning werkzaamheden uit te voeren in het kader van:

- bestendig beheer of onderhoud van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- bestendig beheer of onderhoud in de landbouw en de bosbouw;
- bestendig gebruik; of
- ruimtelijke ontwikkeling of inrichting van gebieden inclusief het gebruik van dit gebied.

Deze vrijstelling geldt enkel voor een beperkt aantal soorten van artikel 11.54 Bal. Zie Tabel 3 voor een overzicht voor de vrijgestelde soorten per provincie.
Wanneer er gewerkt wordt onder bovengenoemde vrijstelling(en) geldt nog altijd dat de zorgplicht onverminderd van kracht blijft.

44561588 0006

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De grondslag van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is vastgelegd in artikel 7.6, 7.7 en 7.8 van het Bkl. De beleidsuitwerking van deze artikelen vindt plaats in de omgevingsverordening die opgesteld wordt door de provincie. Provincies zijn verplicht beleid te maken voor de aanwijzing en begrenzing van het NNN, het vaststellen van de wezenlijke kenmerken en waarden en het opstellen van regels teneinde de NNN-gebieden te beschermen.

Het NNN vormt een robuust netwerk van natuurgebieden en tussenliggende verbindingszones. Dit netwerk bestaat uit bestaande natuurgebieden, nieuw aan te leggen natuur en verbindingszones tussen deze gebieden. Ook de beheergebieden voor agrarisch natuurbeheer behoren tot het NNN. De planologische verankering van het NNN vindt plaats in (gemeentelijke) bestemmingsplannen. Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen geheel of gedeeltelijk binnen de begrenzing van het NNN plaatsvinden en een bestemmingsplan wijziging moet worden doorgevoerd en/of negatieve effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het netwerk optreden dient altijd een 'Nee, tenzij'-toets te worden uitgevoerd. Hierin wordt beoordeeld of er als gevolg van de voorgenomen maatregelen significante effecten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het netwerk optreden. Afhankelijk van de betreffende provincie dient in de toetsing rekening te worden gehouden met externe werking (*zie Tabel 1*). Het gaat daarbij om ontwikkelingen op locaties gelegen buiten het NNN die een verstorende invloed hebben op de beschermde gebieden.

Tabel 1 | Overzicht externe werking per provincie.

Provincie	Externe werking?
Drenthe	Nee
Flevoland	Ja
Friesland	Enkel bij ontwikkelingen op het gebied van woning- en recreatie
Gelderland	Nee
Groningen	Nee
Limburg	niet vastgelegd
Noord-Brabant	Ja
Noord-Holland	Nee
Overijssel	Nee
Utrecht	Nee
Zeeland	ja (tot 100 m)
Zuid-Holland	Nee

Kader 6 | Jaarrond beschermde vogelnesten

De meeste vogels gebruiken hun nest slechts eenmalig voor de voortplanting. Elk jaar bouwen de dieren een nieuw nest op meestal een andere locatie. Nesten van deze vogels zijn slechts gedurende het broedseizoen beschermd. Er zijn echter ook vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en waarop de verbodsbepalingen van artikel 11.37 Bal van de Omgevingswet het gehele jaar van toepassing zijn. Er worden 5 categorieën onderscheiden (zie Tabel 2 voor de soorten per provincie):

1. Vogels waarvan de nesten ook buiten het broedseizoen als rust- en voortplantingsplaats gebruikt worden (voorbeeld: steenuil).
2. Koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: gierzwaluw en huismus).
3. Vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar en kerkuil).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. (voorbeeld: ransuil).
5. Vogels die weliswaar terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of in de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De nesten van deze soorten zijn buiten het broedseizoen niet beschermd, tenzij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Alleen de Provincie Flevoland hanteert bij categorie 5 een onderverdeling in a en b, waarbij:

a. Nesten die vallen onder 5a zijn in beginsel wel jaarrond beschermd, tenzij uit een ecologische beoordeling blijkt dat aantasting niet van invloed is op de lokale staat van instandhouding van de soort, bijvoorbeeld omdat er voldoende geschikte uitwijkmogelijkheden zijn.
b. Nesten die vallen onder 5b zijn in beginsel niet jaarrond beschermd, tenzij door aantasting de lokale staat van instandhouding van de soort in het geding komt, bijvoorbeeld omdat er geen of onvoldoende geschikte uitwijkmogelijkheden zijn.

In de provincie Limburg is zijn categorieën 2 & 3 samengevoegd, waardoor de categorieën doorschuiven:

1. Jaarrond gebruikte nesten (4 soorten). Deze soorten maken ook buiten het broedseizoen gebruik van de nestplaats (voorbeeld: steenuil en roek).

2. Zeer plaatstrouwe broedvogels of soorten die afhankelijk zijn van bebouwing (kolonievogels en niet-kolonievogels). Deze soorten broeden elk broedseizoen op dezelfde plaats en zijn daarin zeer conservatief. De fysieke voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: gierzwaluw, huismus).

1. Plaatstrouwe vogels die ieder jaar terugkeren naar specifiek nest omdat ze niet of nauwelijks in staat zijn om zelf een nest te bouwen. Deze soorten zijn niet in staat een geheel eigen nest te bouwen en maken gebruik van oude kraaiennesten of nesten waar zij eerder gebroed hebben (voorbeeld: ransuil, boomvalk). Of ze bouwen een nieuw nest op het oude nest van het voorgaande jaar (havik) en zijn extra kwetsbaar voor verstoring. Hier vallen ook roofvogels onder die zich sinds kort aan het vestigen zijn in de provincie waarvan de staat van instandhouding nog verre van gunstig van is.

2. Zijn de nesten van plaatstrouwe vogels die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen indien de nestplaats verloren gaat (voorbeeld buizerd, blauwe reiger). Deze lijst bevat ook soorten die zeldzaam zijn in Limburg (het aantal broedparen is kleiner dan 75) en/of op de Rode Lijst staan. Deze zijn dusdanig kwetsbaar dat de functionaliteit van de nestplaats niet in geding mag komen. Indien de omgeving van de bekende nestplaats vernietigd wordt komt de functionaliteit eveneens in het geding. Deze soorten stellen hoge eisen aan de nestplaats en de omgeving daarvan (voorbeeld wulp, kwartelkoning).

   Soorten die incidenteel in Limburg broeden (zoals tureluur en zilvermeeuw) of verdwenen zijn (grauwe gors en tapuit) zijn verwijderd van de lijst jaarrond beschermde nesten.

Tabel 2[a] | Overzicht beschermingsstatus van nesten van Nederlandse broedvogels. * zijn kolonie broedende vogels. Afwijkingen t.o.v. landelijk beleid weergegeven per provincie. In Limburg zijn 4 categorieën ingedeeld.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aanwezig in bebouwde omgeving	Provincie												
			DR	FL	FR	GE	GR	LI	NB	NH	OV	UT	ZL	ZH	LNV
Bijeneter*	*Merops apiaster*	*nee*						*4*							***0***
Blauwe reiger*	*Ardea cinerea*	*ja*		*5b*				*4*							***5***
Boerenzwaluw*	*Hirundo rustica*	*ja*		*3*				*2*			*3*				***5***
Bonte vliegenvanger	*Ficedula hypoleuca*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Boomklever	*Sitta europaea*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Boomkruiper	*Certhia brachydactyla*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Boomleeuwerik	*Lullula arborea*	*nee*													***0***
Boomvalk	*Falco subbuteo*	*nee*		*5a*				*3*							***4***
Bosuil	*Strix aluco*	*nee*		*4*				*2*			*3*				***5***
Brilduiker	*Bucephala clangula*	*nee*		*0*				*0*			*0*				***5***
Buizerd	*Buteo buteo*	*nee*		*5a*				*4*							***4***
Draaihals	*Jynx torquilla*	*nee*		*5b*				*4*							***5***
Eider	*Somateria mollissima*	*nee*		*0*				*0*			*0*				***5***
Ekster	*Pica pica*	*ja*		*0*				*0*			*0*				***5***
Gekraagde roodstaart	*Phoenicurus phoenicurus*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Gierzwaluw*	*Apus apus*	*ja*				*4*									***2***
Glanskop	*Parus palustris*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Graspieper	*Anthus pratensis*	*nee*													***0***
Grauwe klauwier	*Lanius collurio*	*nee*						*4*							***0***
Grauwe vliegenvanger	*Muscicapa striata*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Groene specht	*Picus viridis*	*nee*		*5b*				*0*							***5***
Grote bonte specht	*Dendrocopos major*	*nee*		*5b*				*0*							***5***
Grote gele kwikstaart	*Motacilla cinerea*	*nee*				*4*		*2*							***3***
Grutto	*Limosa limosa*	*nee*						*4*			*5*				***0***
Havik	*Accipiter gentilis*	*nee*		*5a*				*3*							***4***
Hop	*Upupa epops*	*nee*		*0*				*0*			*0*				***5***
Huismus*	*Passer domesticus*	*ja*				*4*									***2***
Huiszwaluw	*Delichon urbicum*	*ja*		*5b*				*2*			*2*				***5***
IJsvogel	*Alcedo atthis*	*nee*		*5b*				*4*							***5***
Kerkuil	*Tyto alba*	*ja*		*1*		*4*		*1*							***3***
Kleine bonte specht	*Dendrocopos minor*	*nee*		*5b*				*0*							***5***
Kleine vliegenvanger	*Ficedula parva*	*nee*		*0*				*0*			*0*				***5***
Kneu	*Linaria cannabina*	*nee*													***0***
Koekoek	*Cuculus canorus*	*nee*													***0***
Koolmees	*Parus major*	*ja*		*0*				*0*			*0*				***5***
Kortsnavelboomkruiper	*Certhia f. macrodactyla*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Kramsvogel	*Turdus pilaris*	*nee*						*4*							***0***
Kwartelkoning	*Crex crex*	*nee*						*4*							***0***
Matkop	*Poecile montanus*	*nee*													***0***
Middelste bonte specht	*Dendrocopos medius*	*nee*		*5b*							*5*				***0***
Nachtegaal	*Luscinia megarhynchos*	*nee*													***0***
Nachtzwaluw	*Caprimulgus europaeus*	*nee*													***0***
Oehoe	*Bubo bubo*	*nee*		*5a*		*4*		*1*							***3***
Oeverloper	*Actitis hypoleucos*	*nee*													***0***
Oeverzwaluw*	*Riparia riparia*	*ja*		*5b*				*4*							***5***
Ooievaar	*Ciconia ciconia*	*ja*		*5a*		*4*		*2*							***3***
Paapje	*Saxicola rubetra*	*nee*						*4*							***0***
Patrijs	*Perdix perdix*	*nee*													***0***
Pijlstaart	*Anas acuta*	*nee*													***0***
Pimpelmees	*Parus caeruleus*	*Ja*		*0*				*0*			*0*				***5***
Porseleinhoen	*Porzana porzana*	*nee*													***0***
Raaf	*Corvus corax*	*nee*		*5a*				*3*			*4*				***5***
Ransuil	*Asio otus*	*nee*						*3*							***4***
Ringmus	*Passer montanus*	*ja*						*4*			*5*				***0***
Roek*	*Corvus frugilegus*	*ja*				*4*		*1*							***2***

Tabel 2[b] | Overzicht beschermingsstatus van nesten van Nederlandse broedvogels. * zijn kolonie broedende vogels. Afwijkingen t.o.v. landelijk beleid weergegeven per provincie. In Limburg zijn 4 categorieën ingedeeld.

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Aanwezig in bebouwde omgeving	Provincie												
			DR	FL	FR	GE	GR	LI	NB	NH	OV	UT	ZL	ZH	LNV
Rode wouw	*Milvus milvus*	*nee*		*5a*				*3*							***0***
Roerdomp	*Botaurus stellaris*	*nee*						*4*							***0***
Ruigpootuil	*Aegolius funereus*	*nee*		*0*				*0*			*0*				***5***
Scholekster	*Haematopus ostralegus*	*ja*													***0***
Slechtvalk	*Falco peregrinus*	*ja*				*4*		*2*							***3***
Slobeend	*Spatula clypeata*	*nee*													***0***
Snor	*Locustella luscinioides*	*nee*													***0***
Sperwer	*Accipiter nisus*	*nee*		*5a*				*4*							***4***
Spotvogel	*Hippolais icterina*	*nee*						*4*							***0***
Spreeuw	*Sturnus vulgaris*	*ja*		*5b*				*0*							***5***
Steenuil	*Athene vidalii*	*ja*				*4*		*1*							***1***
Tapuit	*Oenanthe oenanthe*	*nee*		*5b*				*0*							***5***
Torenvalk	*Falco tinnunculus*	*ja*		*3*				*3*			*4*				***5***
Tureluur	*Tringa totanus*	*nee*									*5*				***0***
Veldleeuwerik	*Alauda arvensis*	*nee*									5				***0***
Velduil	*Asio flammeus*	*nee*													***0***
Visdief	*Sterna hirundo*	*nee*						*4*							***0***
Watersnip	*Gallinago gallinago*	*nee*													***0***
Wespendief	*Pernis apivorus*	*nee*		*5a*				*3*							***4***
Wielewaal	*Oriolus oriolus*	*nee*													***0***
Wintertaling	*Anas crecca*	*nee*													***0***
Wulp	*Numenius arquata*	*nee*						*4*			*5*				***0***
Zeearend	*Haliaeetus albicilla*	*nee*		*5a*				*0*			*4*				***5***
Zomertortel	*Streptopelia turtur*	*ja*						*4*			*5*				***0***
Zwarte kraai	*Corvus corone*	*ja*		*0*				*0*			*0*				***5***
Zwarte mees	*Periparus ater*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Zwarte roodstaart	*Phoenicurus ochruros*	*ja*		*0*				*0*							***5***
Zwarte specht	*Dryocopus martius*	*nee*		*5b*				*4*			*3*				***5***
Zwarte wouw	*Milvus migrans*	*nee*		*5a*				*3*			*4*				***0***

Bijlage B. Overzicht algemene vrijstellingen

Tabel B | Overzicht vrijgestelde soorten per provincie, V = vrijgesteld.

Soortgroep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Provincie												
			Drenthe	Flevoland	Friesland	Gelderland	Groningen	Limburg	N-Brabant	N-Holland	Overijssel	Utrecht	Zeeland	Z-Holland	LNV
Zoogdieren	Aardmuis	*Microtus agrestis*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Bosmuis	*Apodemus sylvaticus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Bunzing	*Mustela putorius*	V		V		V	V				V	V	V	V
Zoogdieren	Dwergmuis	*Micromys minutus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Dwergspitsmuis	*Sorex minutus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Egel	*Erinaceus europaeus*	V	V	V	V	V	V	V	V		V	V	V	V
Zoogdieren	Eekhoorn	*Sciurus vulgaris*						V [1]							
Zoogdieren	Gewone bosspitsmuis	*Sorex areneus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Haas	*Lepus europeus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Hermelijn	*Mustela erminea*	V		V		V	V				V		V	V
Zoogdieren	Huisspitsmuis	*Crocidura russula*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Konijn	*Oryctolagus cuniculus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Ondergrondse woelmuis	*Pitymys subterraneus*	V	V	V	V	V	V	V	V		V	V		V
Zoogdieren	Ree	*Capreolus capreolus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Rosse woelmuis	*Clethrionomys glareolus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Steenmarter	*Martes foina*						V [2]							
Zoogdieren	Tweekleurige bosspitsmuis	*Sorex coronatus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V		V
Zoogdieren	Veldmuis	*Microtus arvalis*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Vos	*Vulpes vulpes*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Zoogdieren	Wezel	*Mustela nivalis*	V		V		V	V				V		V	V
Zoogdieren	Wild zwijn	*Sus scrofa*						V							
Zoogdieren	Woelrat	*Arvicola terrestris*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Reptielen	Hazelworm	*Anguis fragilis*						V [3]							
Reptielen	Levendbarende hagedis	*Zootoca vivipara*						V [4]							
Amfibieën	Bruine kikker	*Rana temporaria*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Gewone pad	*Bufo bufo*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Kleine watersalamander	*Lissotriton vulgaris*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Meerkikker	*Pelophylax ridibundus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
Amfibieën	Bastaardkikker	*Pelophylax* kl. *esculentus*	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V

[1] *alleen vrijgesteld in de periode tussen maart t/m april en juli t/m november*

[2] *alleen vrijgesteld in de periode tussen 15 augustus t/m februari*

[3] *alleen vrijgesteld in de periodes juli, augustus en september*

[4] *alleen vrijgesteld in de periode tussen 15 augustus t/m 15 oktober*

Bijlage C. Nederlandse vleermuissoorten

Tabel C | Overzicht van type verblijfplaatsen van vleermuissoorten in Nederland. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen. Daarnaast is onderscheid gemaakt tussen gebouw- en/of boombewonende soorten. Het aantal X geeft aan hoe waarschijnlijk het type verblijfplaats is voor de soort, waarbij er vier keer een X verdeeld wordt over iedere functie 5.1.2e et al. 2011, Bat Habitat key 2018, 5.1.2e 2012, Limpens & Regelink 2017). Een (X) betreffen uitzonderingen, Een * betekent paart en overwintert in typische (ondergrondse) winterverblijven zoals groeves, bunkers, kelders, etc.

	Zomerverblijf		Kraamverblijf		Paarverblijf			Winterverblijf		
Soort	Gebouw	Boom	Ge-bouw	Boom	Gebouw	Onder-gronds	Boom	Gebouw	Onder-gronds	Boom
Baardvleermuis	XXX	X	XXX	X		XXXX			XXXX	
Brandts vleermuis	XXX	X	XXX	X		XXXX			XXXX	
Watervleermuis	(X)	XXXX	(X)	XXXX		XXXX			XXXX	
Franjestaart	X	XXX	X	XXX		XXXX			XXXX	
Ingekorven vleermuis	XXXX		XXXX			XXXX			XXXX	
Meervleermuis	XXXX		XXXX		XX	XX		X	XXX	
Vale vleermuis	XXX	X	XXXX	(X)		XX	XX		XXXX	
Bechsteins vleermuis	XX	XX		XXXX		XXXX			XXXX	
Gewone grootoorvleermuis	XX	XX	XX	XX	X	XX	X		XXXX	
Grijze grootoorvleermuis	XXXX		XXXX			XXXX			XXXX	
Gewone dwergvleermuis	XXX	X	XXX	X	XXX		X	XXX		X
Kleine dwergvleermuis	XXX	X	XXX	X	XXX		X	?		?
Ruige dwergvleermuis	XX	XX	(X)	XXXX	XX		XX	XX		XX
Laatvlieger	XXXX	(X)	XXXX	(X)	XXXX		(X)	XXXX		(X)
Tweekleurige vleermuis	XXXX		XXXX		XXXX			?		
Rosse vleermuis	(X)	XXXX	(X)	XXXX	(X)		XXXX	(X)		XXXX
Bosvleermuis		XXXX		XXXX	(X)		XXXX	(X)		XXXX
Mopsvleermuis	XX	XX	XX	XX		XXX	X		XXX	X

Bijlage D. Ecologisch deskundige

Alle mitigerende maatregelen moeten worden begeleid en/of uitgevoerd door een ecologisch deskundige op het gebied van vleermuizen, jaarrond beschermde nestplaatsen en broedvogels. Voorafgaande aan de uitvoering van de gewenste werkzaamheden, dient te alle tijden de aannemer/uitvoerder de werkzaamheden af te stemmen met een ecologisch deskundige.

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaat onder een ecologisch deskundige iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Deze persoon heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis.

De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of;
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of;
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of;
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties.

Alle medewerkers van Bureau Viridis voldoen aan de eisen van het ministerie en zijn ecologisch deskundig.